

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

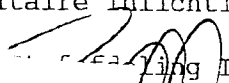
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

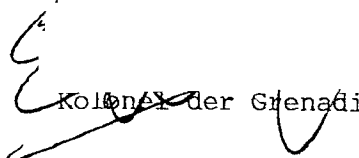
- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/3630	22 september 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 68/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/3630, d.d. 22 september 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

68/92

(Afgesloten 221200 SEP 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in Bosnië-Herzegovina lijken nog geenszins aan hevigheid in te boeten. Bij Sarajevo blijven Bosnische strijdkrachten (die vooral uit Moslims bestaan) en Kroatische eenheden pogingen ondernemen het Servische beleg te doorbreken. Deze pogingen zouden voornamelijk zijn verijdeld door de inzet van Servische artillerie en tanks. De Verenigde Staten beschuldigden Servië ervan de bombardementen op Sarajevo op ongerechtvaardigde wijze te hebben opgevoerd. Tevens werd bevestigd dat de pogingen om de Servische zware artillerie onder VN-toezicht te plaatsen zijn mislukt.

De afgelopen dagen was eveneens sprake van hevige gevechten rond diverse omstreken steden in het noorden en oosten van de republiek, zoals Bihac, Doboj en Derвента. De stad Jajce is inmiddels van alle kanten omringd door Servische eenheden, zodat op korte termijn rekening moet worden gehouden met de val van die stad. Hierdoor zouden de Serviërs controle krijgen over een belangrijk kruispunt van wegen. Anderzijds werd opnieuw gemeld dat de Servische blokkade rond Gorazde in het oosten doorbroken zou zijn.

Gevechten bleven ook plaatsvinden in het dal van de noordelijke grensrivier Sava. De Kroatische strijdkrachten hebben twee extra brigades overgebracht naar het strijdtonel aldaar. Kennelijk ligt het in hun bedoeling de Kroatische positie in het noorden van Bosnië-Herzegovina te versterken, waarschijnlijk met het oog op verwachte Servische pogingen de (recentelijk bij Brcko doorbroken) oost-westcorridor te herstellen. Tegen deze achtergrond is een verdere verheviging van de gevechten met name rond Doboj te verwachten, omdat deze -door de Serviërs beheerste- stad cruciaal gelegen is in de bedoelde corridor. Overigens voeren de Kroaten ook guerrilla-acties uit ten oosten van Doboj, eveneens om de Servische verbindinglijnen te ontwrichten.

Opmerkelijk is dat tenminste één van de bedoelde Kroatische brigades een elite-eenheid is, afkomstig uit het frontgebied rond Trebinje in Herzegovina. Dit wijst erop dat de verovering van Trebinje voor de Kroaten momenteel een lagere prioriteit geniet. De militaire controle over Trebinje is van belang voor de herovering van het Kroatische gebied ten zuiden van Dubrovnik, inclusief het schiereiland Prevlaka.

Er zijn aanwijzingen dat de "Servische" luchtmacht in Bosnië-Herzegovina de afgelopen weken vaker is ingezet dan tot eind augustus het geval was. De "Servische" luchtaanvallen lijken vooral bedoeld de Moslim/Bosnische verdediging van steden in noord- en centraal Bosnië te bemoeilijken. Bij het opvoeren van de luchtaanvallen kan een rol spelen het feit dat de Serviërs een relatief tekort hebben aan infanterie-eenheden, waardoor zij gedwongen zijn intensief gebruik te maken van zwaardere wapens, zoals artillerie en vliegtuigen. Het is evenmin uitgesloten dat de Serviërs beogen hun positie zoveel mogelijk te verbeteren voordat eventueel op korte termijn een verbod op militaire vluchten boven de republiek wordt ingesteld.

Bosnische autoriteiten hebben onder meer melding gemaakt van luchtaanvallen op een aantal door Moslims beheerste steden, waaronder Brcko. Hierbij zouden onder meer MiG 21/FISHBED jachtvliegtuigen zijn ingezet. Dit wijst erop dat ook de "Joegoslavische" luchtmacht boven Bosnië-Herzegovina opereert, omdat tot de vliegtuigen die de JNA op de basis Banja Luka heeft achtergelaten bij de formele terugtrekking uit Bosnië-Herzegovina geen FISHBEDs behoorden. Overigens kan de recente inzet van "Joegoslavische" gevechtsvliegtuigen in Bosnië-Herzegovina in het algemeen en bij Brcko in het bijzonder niet worden bevestigd. Vermoedelijk willen de Bosnische autoriteiten met het genoemde bericht vooral de "Joegoslavische" betrokkenheid aan Bosnisch-Servische zijde onderstrepen.

Servië/Montenegro

De Servische president Milosevic is genomineerd voor het voorzitterschap van de Servische Socialistische Partij (SPS). Op 4 en 5 oktober zal de SPS een congres organiseren, vermoedelijk met het oog op de verkiezingen die naar verwachting eind november zullen worden gehouden. Deze ontwikkeling is opmerkelijk, omdat Milosevic de functie van partijleider reeds bekleedde tot hij in 1990 tot president gekozen werd. Het is echter allerminst zeker dat zijn eventuele herverkiezing tot partijvoorzitter zou inhouden dat hij als president zal aftreden. Derhalve is het denkbaar dat zijn kandidaatsstelling vooral moet worden gezien tegen de achtergrond van de machtsstrijd van federaal premier Panic en de conservatieven onder leiding van Milosevic. Diens verkiezing zou dan tot doel hebben te onderstrepen dat Milosevic nog steeds over een grote aanhang beschikt. Panic heeft gesteld te verwachten dat de verkiezingen wel degelijk tot het aftreden van Milosevic zullen leiden.

Federaal president Cosic heeft in een recent interview onderstreept dat het buitenlandse beleid voorbehouden is aan de federale regering en dat er geen ruimte is voor een zelfstandige Servische buitenlandse politiek. Daarmee geeft Cosic impliciet steun aan Panic in diens recente confrontatie met federaal minister van Buitenlandse Zaken Jovanovic, een vertegenwoordiger van de conservatieve stroming. Zoals gemeld kondigde Jovanovic vorige week na zijn ontslag door Panic aan dat hij zijn vorige post als minister van Buitenlandse Zaken van Servië weer zou opnemen.

De leider van de extreem-nationalistische Servische Radicale Partij (SPR, maar informeel ook aangeduid met de term Chetniks), Seselj, heeft tijdens een recent bezoek aan de voormalige autonome provincie Kosovo gesteld dat zijn partij, in tegenstelling tot andere oppositiepartijen, wel zal deelnemen aan de komende verkiezingen. Overigens veroordeelde Seselj het streven van de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in Kosovo naar autonomie/afscheiding. Het optreden van Seselj kan Cosic ertoe brengen de verkiezingen nog verder te vervroegen, mogelijk naar eind oktober, teneinde het verwachte verkiezingssucces van de SPR te beperken.

De Communistische Partij van Joegoslavië (SK-PJ), die zich beschouwt als de rechtsoptvolger van de oude partij van Tito, heeft in een recent communiqué gesteld dat de "heroprichting" van Joegoslavië onvermijdelijk is. Op korte termijn wordt reeds een herintegratie van de economische betrekkingen tussen de voormalige deelrepublieken voorzien, die zal leiden tot het ontstaan van "transnationale politieke betrekkingen". Daarbij zien de Communisten voor zichzelf een belangrijke rol als vertegenwoordiger van de arbeidersklasse. De SK-PJ vormt een splinterpartij in het "Joegoslavische" politieke spectrum. Van deze groepering maken voornamelijk conservatieve voormalige topmilitairen deel uit, zoals de vroegere federale ministers van Defensie Adzic en Mamula. Overigens is het vermeldenswaard dat ook de echtgenote van Milosevic een belangrijke positie bekleedt in de SK-PJ.

De JNA-leiding heeft aangekondigd dat de reservisten die vorig jaar zijn opgeroepen in verband met de gevechten in diverse delen van het voormalige Joegoslavië, zullen worden gedemobiliseerd. Dit werd gepresenteerd als een poging het herstel van de vrede te bespoedigen. Daarbij moet worden aangetekend dat de termijn waarvoor de betreffende reservisten waren opgeroepen, in een aantal gevallen reeds eenzijdig verlengd was. Overigens kan genoemde maatregel tevens zijn ingegeven door economische overwegingen.

Internationale vredesinspanningen

Afgelopen vrijdag zijn in Genève, naast het overleg in het kader van de Londense akkoorden, ook besprekingen begonnen over een politieke oplossing van de tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina. Het overleg droeg een bilateraal karakter, omdat de Moslim-afgevaardigden weigerden directe besprekingen te voeren met de leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, die als "oorlogsmisdadiger" werd bestempeld.

Bij deze besprekingen hebben de Moslim-onderhandelaars een ontwerp voor een nieuwe staatsordening gepresenteerd, waarin is voorzien in een zekere decentralisering van gezag. Dit is echter onvoldoende om tegemoet te komen aan de eisen van de Serviërs, die zeggen te streven naar de vestiging van een confederatie van drie soevereine deelstaten. Vermoedelijk dient het voorstel van de Moslims vooral om de verantwoordelijkheid voor het verwachte mislukken van de besprekingen bij de andere partijen te kunnen leggen. De Moslims hadden tevoren reeds gesteld het overleg te willen boycotten, een beslissing waarop zij slechts onder zware internationale druk terugkwamen. Karadzic heeft gezinspeeld op een mogelijk territoriaal akkoord tussen Kroaten en Serviërs als de Moslims zich niet tot verdere concessies bereid tonen.

VN-onderhandelaar Vance heeft zich in Genève uitgesproken tegen een opdeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische lijnen, omdat dit zou resulteren in een verheviging van de politiek van etnische "zuiveringen". In de praktijk keert hij zich hiermee tegen de Serviërs, die hij op deze wijze mogelijk probeert te bewegen tot meer concessiebereidheid.

Het belangrijkste resultaat dat de afgelopen dagen in Genève is geboekt is dat alle bij het gevecht betrokken partijen hebben ingestemd met formele veiligheidsgaranties voor de hulpvluchten op Sarajevo. Op grond daarvan heeft de Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen geadviseerd de vluchten op korte termijn te hervatten. Overigens moet worden vastgesteld dat formele overeenkomsten in de praktijk vaak onmiddellijk werden geschonden. Gezien de militaire en politieke situatie blijft het onverminderd in het belang van de Moslims om incidenten uit te lokken in de hoop een grootschalige buitenlandse interventie te provoceren. Het is onwaarschijnlijk dat zij zich daarbij laten weerhouden door formele overeenkomsten.

In het kader van de werkgroep over etnische minderheden, die eveneens op basis van de Londense akkoorden is ingesteld, hebben vertegenwoordigers van de etnische minderheden in Servië melding gemaakt van pogingen tot etnische "zuiveringen" binnen deze republiek. De Albanezen van Kosovo, de Moslims in Sandzak en de Hongaren in Vojvodina, die tezamen bijna drie miljoen personen vertegenwoordigen, stellen dat de Serviërs hen economische, politieke en culturele rechten ontzeggen en hen in vele gevallen zelfs met geweld verdrijven. In Vojvodina zou dit vooral het gevolg zijn van de instroom van etnisch-Servische vluchtelingen uit andere voormalige Joegoslavische deelstaten. De leider van de Kosovo-Albanezen, Rugova, pleitte voor de stationering van een VN-vredesmacht in Kosovo om een escalatie van de tegenstellingen te voorkomen.

De Veiligheidsraad van de VN heeft de Algemene Vergadering geadviseerd te besluiten dat de oude Joegoslavische federatie is uiteengevallen en op grond daarvan de aanspraak van het "nieuwe" Joegoslavië op de VN-zetel van die federatie te verwerpen. Het land zou derhalve een nieuwe aanvraag moeten indienen voor het lidmaatschap. Verder zal op korte termijn in de Algemene Vergadering een besluit moeten worden genomen over een voorstel "Joegoslavië" vooralsnog de deelname aan alle VN-activiteiten te ontzeggen.

Het verwerpen van de automatische aanspraak van "Joegoslavië" op een VN-zetel vormt een tegenslag voor het streven van Milosevic c.s. naar erkenning van de nieuwe republiek als rechtsoptvolger van de federatie. Deze beslissing kan dan ook worden uitgelegd als een succes voor Panic. Bij de machtsstrijd tussen hen heeft Panic echter behoefte aan positieve internationale maatregelen, die zijn populariteit bij de bevolking versterken. Daarom is Panic naar New York gereisd voor overleg met de permanente leden van de Veiligheidsraad. Daarbij zal hij ongetwijfeld pleiten voor verlichting van de sancties en tegen het uitsluiten van zijn land uit de VN.

In diverse opzichten neemt het internationale isolement van "Joegoslavië" toe. Zo kondigde de Wereldbank recentelijk aan dat het land verdere hulp wordt ontzegd. Formeel houdt dit verband met het feit dat "Joegoslavië" zijn betalingsverplichtingen niet nakomt, maar in de praktijk moet worden vastgesteld dat de genoemde maatregel een impliciete versterking van de internationale sancties inhoudt. Tevens kondigde de CVSE aan dat de "voorlopige" sancties tegen "Joegoslavië" zijn verlengd tot eind november.

Kroatië

Panic heeft tijdens zijn bezoek aan Beijing vorige week gezinspeeld op de mogelijkheid van het "tijdelijke" verlies van het strategisch gelegen schiereiland Prevlaka, dat gelegen is aan de monding van de (Montenegrijnse) baai van Kotor, waar zich de resterende bases van de JNA-marine bevinden. Hiertegen is fel geprotesteerd, onder meer door federaal president Cosic, die zijn overtuiging onderstreepte dat het behoud van Prevlaka voor "Joegoslavië" van groot belang is. Vermoedelijk beoogt Panic met zijn uitspraak de compromisbereidheid van zijn land, ook ten opzichte van Kroatië, te onderstrepen. Deze uitlatingen kunnen echter leiden tot frictie tussen Panic en de JNA-top en daarmee de recent vastgetelde toenadering tussen Panic en zijn naamgenoot, de CGS van de JNA, doorkruisen.

Overigens is in het kader van de onder gezamenlijke VN- en EG-auspiciën staande bemiddelingspoging een demilitarisering van Prevlaka voorgesteld. Op de landtong zouden dan VN-militairen worden gelegerd. De JNA zou hiermee willen instemmen om te verhinderen dat Prevlaka onder Kroatische militaire controle komt, terwijl Kroatië de terugtrekking van de JNA uit heel Kroatië zou bewerkstelligen. Cosic heeft echter gewaarschuwd dat het leger in Prevlaka zal blijven totdat overeenstemming is bereikt over de territoriale status van Prevlaka. Montenegrijnse functionarissen eisen dat het gebied aan hun republiek wordt toegewezen, omdat het onaanvaardbaar is dat de toegang tot Kotor door een ander land wordt gecontroleerd. Kroatië zal naar verwachting niet instemmen met deze eis.

Vorige week hebben Servische eenheden de controle over de Peruca-stuwdam in het Dalmatische kustgebied opgegeven. Inmiddels zijn eenheden van UNPROFOR gelegerd op en rond de dam, die voor Kroatië van strategisch belang is omdat zij de streek rond de havenplaats Split van stroom voorziet. Tussen Serviërs en Kroaten bestaat onenigheid over de vraag of de dam tot UNPA-zuid dient te

worden gerekend. De aftocht van de Serviërs houdt verband met Kroatische dreigementen de controle over de dam desnoods gewapenderhand te herstellen.

Macedonië

Turkije heeft aangekondigd via Bulgarije aardolieprodukten te gaan leveren aan Macedonië. Dit land maakte de afgelopen weken melding van acute tekorten als gevolg van de Griekse beslissing de aanvoer van olie naar voormalige Joegoslavische deelstaten op te schorten. Formeel hield dit verband met beschuldigingen dat Griekenland betrokken was bij schendingen van het embargo tegen "Joegoslavië" door de doorvoer van Griekse olie via Macedonië naar Servië. In de praktijk speelt het Griekse verzet tegen het Macedonische streven naar erkenning onder de naam "Macedonië" echter ook een rol. De genoemde Turkse maatregel vormt dan ook een provocatie jegens Griekenland.

Conclusie/voorzicht

De besprekingen over een politieke oplossing voor de tegenstellingen in Bosnië-Herzegovina lijken nu reeds in een impasse te zijn geraakt. Daarom moet worden aangenomen dat de gevechten ook in de voorzienbare toekomst zullen worden voortgezet. Er zijn geen aanwijzingen dat (één van) de strijdende partijen op korte termijn meer dan lokale successen zal kunnen bewerkstelligen. Met name de Moslims blijven belang houden bij het creëren van incidenten, met als doel een grootschalige buitenlandse interventie uit te lokken.

De vermindering van de Kroatische sterkte in het zuiden van Bosnië-Herzegovina kan erop wijzen dat de verovering van Trebinjë en het zuiden van Kroatië, met inbegrip van het schiereiland Prevlaka, vooralsnog een lagere prioriteit krijgt. Het is niet uitgesloten dat Kroatië zal instemmen met een demilitarisering van Prevlaka om de terugtrekking van de JNA aldaar mogelijk te maken. Hoewel ook de JNA niet afwijzend lijkt te staan tegenover het voorstel van demilitarisering, zal overeenstemming hierover naar verwachting stranden op tegenstellingen over het toekomstige politieke gezag over Prevlaka.

In zijn kennelijke machtsstrijd met de conservatieven onder leiding van de Servische president Milosevic probeert federaal premier Panic successen te bewerkstelligen om zijn populariteit bij de "Joegoslavische" bevolking te vergroten. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat een meerderheid van de VN-leden bereid is tot gestes om de positie van Panic te versterken.